

เส้นทางประวัติศาสตร์การปกครองของประเทศไทย

THE HISTORY OF CHINA'S GOVERNMENT

กมลชนก โตสงวน

Kamonchanok Tosanguan

สำนักการศึกษาทั่วไป สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Office of General Education, Panyapiwat Institute of Management

Received: November 19, 2018 / Revised: January 28, 2019, Accepted: February 7, 2019

บทคัดย่อ

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่าห้าพันปี ในทางการเมืองการปกครอง ประเทศจีนมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย ตั้งแต่การปกครองแบบราชาธิปไตยในยุคราชวงศ์ ที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องกว่าสี่พันปี จนเกิดการรุกรานของชาติตะวันตก รวมถึงการเสื่อมอำนาจของระบบจักรพรรดิและระบบขุนนางศักดินา หลังจากยุคราชวงศ์ล่มสลาย จีนเคยดำเนินการพัฒนาประเทศไปในแนวทางประชาธิปไตย ตามแนวคิดไตรประชาของ ดร.ซุนยัตเซ็น แต่ด้วยปัจจัยทั้งภายนอกและภายในประเทศ ในที่สุดประเทศจีนก็พัฒนามาเป็นระบบสังคมนิยม ภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตง เกิดนโยบายปฏิวัติวัฒนธรรมและนโยบายปิดประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายให้จีนสามารถพึ่งพาตนเองและทัดเทียมกับต่างประเทศได้ แม้ภายหลังนโยบายเหล่านี้จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศจีนถึงจุดล่มสลายลงก็ตาม หลังเหมาเจ๋อตงถึงแก่อสัญกรรม 덩เสี่ยวผิงริเริ่มนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดประเทศ ส่งเสริมเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ส่งผลให้จีนมีความมั่นคงทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ในยุคของประธานาธิบดีคนปัจจุบัน สีจิ้นผิง มีการประกาศนโยบายแนวคิดใหม่ในหลายด้าน ยกตัวอย่างเช่น แนวคิดความฝันของประเทศไทย พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนจากกินอิ่มอยู่อุ่นให้เป็นกินดีอยู่ดี นโยบายเส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21 (One Belt One Road) และนโยบายปราบปรามทุจริตต่างๆ เป็นต้น ด้วยผลงานทางการเมืองที่โดดเด่นนี้ ทำให้มีการแก้กฎหมายการดำรงตำแหน่งของผู้นำจีน จากสามารถดำรงตำแหน่งได้วาระละ 5 ปี ไม่เกิน 2 วาระ เป็นสามารถดำรงตำแหน่งได้ตลอดชีพ

คำสำคัญ: ประเทศจีน จีนศึกษา การเปลี่ยนแปลงการปกครอง สีจิ้นผิง

Abstract

China is a country with more than five thousand years history. The Chinese government has gone through several changes, going from a monarchy in the dynastic era – lasting over four thousand years until the invasion by western countries – to the decline of the imperial and feudal system. After the fall of the dynastic era, China developed its own democratic approach with Dr. Sun Yat Sen's political philosophy known as the Three Principles of the People. However, external and internal factors led to a socialist revolution. Under the leadership of Mao Zedong, China went through Cultural Revolution and Closed Door Policy. The goal was to make China self-reliant and develop its economy in line with that of foreign countries. These policies caused the collapse of China's economy. After Mao Zedong's death, Deng Xiaoping initiated economic reform and opened the country to encourage capitalism. As a result, China now has a stable economy and political system. In the era of the current president, Xi Jinping, several new policy ideas have been announced. For example, Chinese Dream concept, Improvement of People's life quality, 21st Century Silk Road (One belt One Road) Policy, anti-corruption campaign and many other policies. Because of his outstanding political achievement, the two five-year term limit for presidency has been changed to lifelong term.

Keywords: China, Chinese Study, Government Change, Xi Jinping

บทนำ

ประเทศจีน หรือสาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งอยู่บนทิศตะวันออกของทวีปเอเชีย มีพื้นที่ประมาณ 9.6 ล้านตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากประเทศรัสเซียและแคนาดา มีประชากร 1,400 ล้านคน (ไม่รวมเขตปกครองพิเศษฮ่องกงและมาเก๊า) ถือเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 1 ของโลก ปัจจุบันประเทศจีนถูกปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นพรรคการเมืองเดียวของจีน แบ่งเขตการปกครองเป็น 22 มณฑล 5 เขตปกครองตนเอง (มองโกเลียใน กวางสี ทิเบต ชินเจียง และหนิงเซี่ย) 4 เทศบาลนคร (ปักกิ่ง เทียนจิน เซี่ยงไฮ้ และฉงชิ่ง) และ 2 เขตบริหารพิเศษ (ฮ่องกงและมาเก๊า) เมืองหลวงของประเทศจีนคือมหานครปักกิ่ง

ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่สุดประเทศหนึ่งของโลก และเป็นประเทศที่ตั้งอยู่บน

พื้นที่อารยธรรมลุ่มแม่น้ำเหลืองอันเก่าแก่ของโลก

ประเทศจีนเป็นประเทศที่เคยมีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุด มีอักษรเป็นของตนเองและใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันยาวนานกว่าสามพันปี สามารถสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่มีคุณูปการต่อโลก เช่น กระดาษ เข็มทิศ ดินปืน และแท่นพิมพ์ แต่ก็เคยตกต่ำถึงขีดสุด ถูกชาติตะวันตกหรือแม้แต่ประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นหมู่เกาะเล็กๆ อย่างญี่ปุ่นบุกเข้าทำลาย ประชาชนลำบากอดอยากถึงขั้นต้องหอบเสื่อผืนหมอนใบนั่งเรืออพยพย้ายมายังดินแดนอื่นๆ เพื่อเสาะหาวิถีชีวิตที่ดีกว่า ในระยะเวลาไม่ถึงหนึ่งร้อยปี จีนสามารถกลับมาเป็นประเทศที่ใหญ่แห่งเอเชีย มีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศมากถึงสามล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ มากเป็นอันดับหนึ่งของโลก มีการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) สูงถึง 6.8% ประชาชนมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวที่สามารถนำไปใช้จ่ายได้ (per-capita disposable income) 14,063 หยวน

หรือประมาณ 2,107 ดอลลาร์สหรัฐ (Thailand Business Information Center in China, Royal Thai Embassy Beijing, 2018)

ในปัจจุบันจีนปกครองด้วยระบบสังคมนิยม มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวคือ พรรคคอมมิวนิสต์ แต่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

กว่าที่จีนจะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ ในปัจจุบันนี้ จีนเคยเผชิญกับเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ มากมาย

กำเนิดราชวงศ์และแนวคิดโอรสสวรรค์

ในยุคโบราณ ประมาณ 2,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช จีนมีราชวงศ์แรกที่ได้รับการยอมรับเป็นที่แพร่หลายคือ ราชวงศ์เซี่ย (夏朝) มีผู้ปกครองคนแรกคือ จักรพรรดิ ต้ายวี่ (大禹) ต้ายวี่มีความดีความชอบในการดูแลจัดการ น้ำท่วมที่แม่น้ำฮวงเหอ (黄河) จึงได้ขึ้นเป็นผู้ปกครองรัฐ หลังจากนั้นจึงเกิดธรรมเนียมสืบทอดราชสมบัติตาม สายโลหิตต่อมา

ในสมัยราชวงศ์ซาง (商朝) เริ่มปรากฏแนวคิด ว่า จักรพรรดิเป็นตัวแทนจากสวรรค์ ในสมัยราชวงศ์โจว จึงปรากฏแนวคิด “โอรสสวรรค์” (天子) อย่างเด่นชัด กล่าวคือ จักรพรรดิ เป็นโอรสสวรรค์ได้รับอภินิหารแห่งสวรรค์ (天命) ให้มาปกครองแผ่นดิน

จีนสามารถรวบรวมรัฐหรือแคว้นต่างๆ ให้เป็น หนึ่งเดียวได้เป็นครั้งแรกในสมัยราชวงศ์ฉิน (秦朝) โดย จินซีฮ่องเต้ (ฉินฉื่อฮวง 秦始皇) คำว่า 皇帝 (ฮ่องเต้) มีที่มาจาก 三皇五帝 หรือ 3 กษัตริย์ 5 จักรพรรดิ ในตำนานของจีน ฮ่องเต้เป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดคือ มิกฎหมาย แต่ฮ่องเต้อยู่เหนือกฎหมาย ดังนั้นฮ่องเต้จึงต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ หากฮ่องเต้ไม่เข้มแข็งก็จะมีผู้ใช้อำนาจแทนฮ่องเต้ อันได้แก่ ญาติฝ่ายแม่เหลื ขุนนาง ขันที คหบดี ซึ่งปรากฏกรณีที่ขุนนางตีใช้อำนาจแทนฮ่องเต้

อ่อนแอ ก็อาจกลายเป็นเรื่องที่ตี ในกรณีขั้นที่ใช้อำนาจ แทนฮ่องเต้ มักใช้เพื่อหาประโยชน์ส่วนตน ส่วนคหบดี มักใช้วิธีส่งลูกสาวมาเป็นสนมกำนัล เมื่อฮ่องเต้โปรดปราน ก็จะขอให้แต่งตั้งตนเป็นขุนนางและแสดงหาผลประโยชน์ต่อไป ดังนั้น หากฮ่องเต้อ่อนแอ ไม่ใช่อำนาจในทางที่ถูกที่ควร ประเทศไม่มั่นคง สวรรค์ก็อาจเปลี่ยนอภินิหารแห่งสวรรค์ให้บุคคลอื่นขึ้นมาปกครองดูแลประเทศแทนได้ ซึ่งก็คือการเปลี่ยนราชวงศ์นั่นเอง

การปกครองแบบราชวงศ์สืบทอดมาอย่างยาวนาน และปรากฏระบบที่ช่วยส่งเสริมการปกครองที่นำสนใจ 2 ระบบ ได้แก่ 1) ระบบบรรณาการหรือจิ้มก้อง (朝贡体制) เป็นหนึ่งในวิธีสร้างการปกครองให้เป็นระบบ เกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์โจว โดยระบบบรรณาการเกิดขึ้น เพื่อให้รัฐราชรัฐไหนยังคงจงรักภักดี ของที่ถวายมามากเป็นของหายาก ผลไม้ ของมีค่าประจำพื้นที่ เช่น สาส์จาก ยูนนาน แพรไหม หรือเครื่องเคลือบลายคราม หากรัฐใดไม่ส่งของมาตามเวลาที่กำหนด ฮ่องเต้จะถือว่าเริ่มกระด้างกระเดื่อง นอกจากนั้นยังเป็นวิธีที่ทำให้ฮ่องเต้มีสิ่งของมีค่า ใช้ชีวิตได้สุขสบาย เสมือนโอรสแห่งสวรรค์จริงๆ 2) ระบบสอบคัดเลือกราชบัณฑิตเพื่อมาเป็นขุนนาง จินริเริ่มการสอบจอหงวน (สอบ 科举 ตำแหน่ง 状元) ในราชวงศ์สุย และมีการนำมาใช้คัดเลือกหาผู้มีความรู้ความสามารถมาเป็นข้าราชการอย่างจริงจังในสมัยราชวงศ์ถัง

ราชวงศ์ต่างๆ ของจีนล้วนเป็นชาวฮั่น (汉族) ด้วยกันทั้งสิ้น เว้นเพียงแต่ราชวงศ์หยวนและราชวงศ์ชิง โดยในสมัยราชวงศ์หยวน แผ่นดินถูกปกครองโดยชาว มองโกล (蒙古族) และในราชวงศ์ชิงถูกปกครองโดยชาวแมนจู (满族) ซึ่งชาวฮั่นถือเป็นประชากรหมู่ มากของประเทศจีน ตามข้อมูลของรัฐบาลจีน มีชาวฮั่นเป็นจำนวน 92% จากจำนวนประชากรทั้งหมด

ตารางที่ 1 แสดงลำดับราชวงศ์จีน

ราชวงศ์	ช่วงเวลา (คริสต์ศักราช)
ราชวงศ์เซี่ย 夏朝	2029-1559 B.C.
ราชวงศ์ซาง 商朝	1559-1046 B.C.
ราชวงศ์โจวตะวันออก 西周	1046-771 B.C.
ราชวงศ์โจวตะวันตก (ยุคชุนชิว จ้านกั๋ว) 东周 (春秋.战国)	770-256 B.C.
ราชวงศ์ฉิน 秦朝	221-207 B.C.
ราชวงศ์ฉู่ตะวันตก 西楚	206-202 B.C.
ราชวงศ์ฮั่นตะวันตก 西汉	202 B.C.-8
ราชวงศ์ใหม่ 新朝	8-23
ราชวงศ์เสียนฮั่น 玄汉	23-25
ราชวงศ์ฮั่นตะวันออก 东汉	25-220
ยุคสามก๊ก 三国	220-280
ราชวงศ์จิ้นตะวันตก 西晋	266-316
ราชวงศ์จิ้นตะวันออก 东晋	317-420

ตารางที่ 1 แสดงลำดับราชวงศ์จีน (ต่อ)

ราชวงศ์	ช่วงเวลา (คริสต์ศักราช)
ยุคสิบหกรัฐ 十六国	304-439
ราชวงศ์เหนือใต้ 南北朝	420-589
ราชวงศ์สุย 隋朝	581-618
ราชวงศ์ถัง (ยุคต้น) 唐朝 (前期)	618-690
ราชวงศ์อู่โจว 武周	690-705
ราชวงศ์ถัง (ยุคกลางและปลาย) 唐朝 (中后期)	705-907
ยุคห้าราชวงศ์สิบอาณาจักร 五代十国	907-979
ราชวงศ์เป่ย์ซ่ง 北宋	960-1127
ราชวงศ์หนานซ่ง 南宋	1127-1279
ราชวงศ์หยวน 元朝	1271-1368
ราชวงศ์หมิง 明朝	1368-1644
ราชวงศ์ชิง 清朝	1644-1911

การล่มสลายของราชวงศ์

ชาวตะวันตกเริ่มรู้จักและเดินทางเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยราชวงศ์หยวน และความสัมพันธ์ในระยะแรกก็ดำเนินอย่างราบรื่น เนื่องจากชาวตะวันตกยินยอมที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของจีน รวมถึงยอมรับการกักบริเวณ อีกทั้งชาวจีนก็ได้เห็นความเสื่อมของชาวตะวันตกในบางกรณี เช่น ชาวโปรตุเกสที่ผันตัวจากพ่อค้าไปเป็นโจรสลัด ทำให้ชาวจีนยิ่งมั่นใจว่าตนเองเป็นผู้ที่มีความเจริญสูงสุด ผู้ที่ไม่ใช่ชาวจีนคือ ผู้ที่ไม่มีอารยธรรม ดังนั้นประเทศที่จะติดต่อกับชาวจีน จะต้องยอมรับว่าประเทศจีนเป็นอาณาจักรกลาง จักรพรรดิของจีนเป็นผู้ปกครองสูงสุดของโลก ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการและแสดงความคารวะต่อองค์จักรพรรดิเสียก่อนถึงจะเจริญสัมพันธ์ไมตรีได้

ชาวยุโรปจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎนี้ด้วยความไม่เต็มใจ ชาวอังกฤษรู้สึกไม่พอใจมากที่ไม่ได้รับความยุติธรรมในการตั้งสถานีการค้าที่มณฑลกวางตุ้ง ในปี ค.ศ. 1699 แม้รัฐบาลอังกฤษพยายามจะส่งทูตมาเจรจาถึง 3 ครั้ง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนั้น จักรพรรดิเฉียนหลงยังเคยกล่าวท้าทายพระเจ้าจอร์จที่ 3 แห่งอังกฤษว่า ไม่เห็นคุณค่าและความจำเป็นของผลิตภัณฑ์จากอังกฤษ และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1826 จีนก็เริ่มเสียดุลการค้ามากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ใช่เพราะชาวตะวันตกไม่สนใจสินค้าจีน แต่เป็นเพราะการค้าฝิ่น

ชาวอังกฤษเริ่มค้าฝิ่นให้ชาวจีนอย่างจริงจังตั้งแต่ปี ค.ศ. 1773 เพื่อลดการเสียดุลการค้าให้กับประเทศจีน ราชสำนักจีนพยายามยับยั้งการค้าฝิ่น ทั้งสองฝ่ายเกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง จนนำไปสู่การเกิดสงครามฝิ่นครั้งที่ 1 (第一次鸦片战争) ในปี ค.ศ. 1839 จีนต้องการทำลายฝิ่นทั้งหมด อังกฤษจึงตอบโต้ด้วยการส่งกองเรือยึดชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ ในที่สุดจีนต้องยอมแพ้ และยอมทำสนธิสัญญานานกิง (南京条约) ในปี ค.ศ. 1842 จีนต้องยกเกาะฮ่องกงให้แก่อังกฤษ และเปิดเมืองท่า ได้แก่ กวางโจว เซี่ยเหมิน ฝูโจว หิงโป และเซี่ยงไฮ้ ให้เป็นเขตสัมปทานอยู่ในความดูแลของอังกฤษ ยกเลิกภาษีขาเข้า

เพื่อชดใช้ฝิ่นที่ถูกทำลายไป รวมถึงกฎที่ไม่เป็นธรรมอื่นๆ ซึ่งสนธิสัญญาที่สามารถยุติข้อขัดแย้งต่างๆ ได้ เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างละเมิดสัญญาโดยตลอด หลังจากนั้น ในปี ค.ศ. 1857 ก็เกิดสงครามฝิ่นครั้งที่ 2 (第二次鸦片战争) โดยในครั้งนี้มีฝรั่งเศส รัสเซีย และอเมริกามาเข้าร่วมกับฝ่ายอังกฤษด้วย เมื่อกองทัพตะวันตกยึดกรุงปักกิ่งได้ จีนจึงต้องยอมทำสนธิสัญญาเทียนจิน ซึ่งทำให้จีนเสียเปรียบและเสียหายหนักขึ้นไปอีก

การพ่ายแพ้สงครามต่อชาติตะวันตกหลายครั้งทั้งๆ ที่ชาวจีนมีกำลังมากกว่า เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ชาวยุโรปซึ่งเป็นประชากรหมู่ที่ไม่พอใจต่อการปกครองของชาแมนจู การก่อจลาจลและการตั้งสมาคมเป็นปฏิกิริยาเกิดขึ้นในเกือบทุกมณฑล เช่น ในช่วง ค.ศ. 1851-1864 เกิดกบฏไท่ผิง (太平天国运动) ภายใต้การนำของหงฮวี่เฉียน (洪秀全) ผู้เลื่อมใสในศาสนาคริสต์ ช่วง ค.ศ. 1857-1858 เกิดกบฏชาวมุสลิม (印度民族起义) จากความไม่พอใจของผู้นับถือศาสนาอิสลาม ช่วง ค.ศ. 1900 เกิดกบฏนักมวย (义和团运动) ซึ่งมีจุดกำเนิดเพื่อต่อต้านอิทธิพลของชาแมนจูและชนชั้นสูง อย่างไรก็ตาม กบฏนักมวยก็กลายมาเป็นเครื่องมือของพระนางซูสีไทเฮาเพื่อต่อสู้กับชาวตะวันตก แม้ในที่สุดจะพ่ายแพ้ก็ตาม

นอกจากความไม่พอใจของชาติตะวันตกที่มีต่อราชสำนักจีน และความไม่พอใจต่อประชาชนชาวยุโรปที่มีต่อราชวงศ์ชาแมนจู ยังมีอีกปัจจัยคือ ความไม่พอใจของกลุ่มชนชั้นล่างที่ลำบากยากแค้นต่อชนชั้นสูง กล่าวคือ ในขณะที่ประชาชนอดอยาก ในราชสำนักกลับใช้จ่ายอย่างหรูหราฟุ่มเฟือย เช่น พระกระยาหารของซูสีไทเฮาในหนึ่งวัน ต้องใช้เงินถึง 100 ตำลึงเงิน ซึ่งมีมูลค่าเทียบเท่ากับข้าวสาร 12,000 ชั่ง (Silapawattanatham Magazine, 2018) หรือนางบประมาณทางการทหารถึง 24 ล้านตำลึงเงินไปสร้างตำหนักพักผ่อน และเกณฑ์แรงงานคนจำนวนมากมาขุดทะเลสาบในพระราชวังฤดูร้อน

ด้วยปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว เป็นเหตุทำให้ราชวงศ์ชิงต้องถึงจุดสิ้นสุด

การปฏิวัติซินไฮ่และการสถาปนาสาธารณรัฐจีน

เหตุการณ์สำคัญที่เป็นจุดของการเปลี่ยนแปลงคือการปฏิวัติซินไฮ่ (辛亥革命) หรือการปฏิวัติ ค.ศ. 1911 โดยมี ดร.ซุนยัตเซ็น (孫逸仙 หรือ 孫中山) เป็นผู้นำการปฏิวัติ ในปี ค.ศ. 1894 ดร.ซุนยัตเซ็นได้เริ่มก่อตั้งคณะปฏิวัติชิงจงฮุย (興中會) และปี ค.ศ. 1905 ได้ก่อตั้งสมาคมสหมิตร (同盟會) โดยเสนอโครงร่างปฏิวัติว่ากำจัดชนกลุ่มน้อยทางเหนือ (ชาวแมนจู) ฟื้นฟูประเทศจีน ก่อตั้งสาธารณรัฐ แบ่งเฉลี่ยกรรมสิทธิ์ที่ดิน ต่อมาในปี ค.ศ. 1908 พระนางซูสีไทเฮา (慈禧太后) และจักรพรรดิ กวางสวี่ (光緒帝) สิ้นพระชนม์ ราชสำนักได้สถาปนาจักรพรรดิบูยี่ (溥儀) ซึ่งมีพระชนมายุเพียง 2 พรรษา ขึ้นครองราชย์ท่ามกลางความวุ่นวายทางการเมือง ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1911 ราชสำนักได้ขายกรรมสิทธิ์การเดินรถไฟให้กับต่างชาติ จึงทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชน และเกิดการปฏิวัติต่อสู้กับราชสำนัก ตั้งแต่วันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1911 จนถึงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1912 หยวนซื่อช่าย (袁世凱) ผู้มีอำนาจทางการเมืองและเป็นผู้แทนพระองค์ของราชวงศ์ชิงได้เจรจาประนีประนอมทางการเมืองกับ ดร.ซุนยัตเซ็น จนทำให้ราชสำนักประกาศการสละราชสมบัติของจักรพรรดิบูยี่ และ ดร.ซุนยัตเซ็น ได้ขึ้นรักษาการเป็นประธานาธิบดีของสาธารณรัฐจีน (中華民國)

ดร.ซุนยัตเซ็น และแนวคิดไตรประชา

ดร.ซุนยัตเซ็น ในวัยเด็กได้รับการศึกษาแบบดั้งเดิม ในหมู่บ้านชนบท ท่านมีความสนใจต่อเหตุการณ์กบฏไท่ผิง และหงชิวเฉียนเป็นอย่างมาก ต่อมาได้สำเร็จการศึกษาด้านการแพทย์แผนตะวันตกที่ฮ่องกงและได้ไปศึกษาต่อในหลายประเทศ ทั้งอเมริกา อังกฤษ และญี่ปุ่น บ่มเพาะให้ท่านเกิดแนวคิดไตรประชา (三民主義) ประกอบไปด้วยประชาชาติ (民族主義) ประชาชีพ (民權主義) และประชาชาติ (民生主義) โดยประชาชาติ หมายถึง ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ ประชาชีพ หมายถึง ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี เลี้ยงชีพได้ด้วยตนเอง และประชาชาติ

หมายถึง ประเทศชาติมีความเป็นเอกราช มีเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ประเทศชาติพัฒนาจนประชาชนมีชีวิตสุขสบาย จะเห็นได้ว่าแนวคิดสามประชาของ ดร.ซุนยัตเซ็น มีความใกล้เคียงกับระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก

ดร.ซุนยัตเซ็น ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนแรกของสาธารณรัฐจีนในช่วงระยะเวลาสั้นๆ เพียงสามเดือนเท่านั้น ซึ่งโดยแท้จริงแล้ว ซุนยัตเซ็นไม่ได้ต้องการขึ้นเป็นผู้นำของประเทศ แต่ต้องการเป็นผู้ว่าการรถไฟ เพื่อสร้างเส้นทางการรถไฟตามที่ดินตนเองสนใจ (Mahatanobon, 2018) ช่วงเวลานั้นได้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างหยวนซื่อช่ายที่อยู่กรุงปักกิ่ง (北京) กับ ดร.ซุนยัตเซ็นที่อยู่กรุงนานกิง (南京) หยวนซื่อช่ายประกาศตนขึ้นเป็นประธานาธิบดีทางภาคเหนือ และ ช่งเจี๋ยเหวิน (宋教仁) ผู้ซึ่งชนะการเลือกตั้งจากรัฐบาลทางภาคใต้ได้ขึ้นเป็นประธานาธิบดีเช่นกัน แต่ช่งเจี๋ยเหวินดำรงตำแหน่งได้เพียงสี่เดือนก็ถูกมือปืนที่หยวนซื่อช่ายส่งมาลอบสังหาร ความขัดแย้งดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง จนในปี ค.ศ. 1915 หยวนซื่อช่ายสถาปนาตนเองขึ้นเป็นจักรพรรดิ มีพระนามว่า หงเสียนฮองเต้ (洪憲皇帝) แต่เสวยราชสมบัติได้เพียง 83 วันเท่านั้นก็ทนกระแสต่อต้านจากทั่วประเทศไม่ไหวจนต้องยอมสละราชบัลลังก์ หลังจากนั้นไม่กี่เดือน ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1916 หยวนซื่อช่ายก็เสียชีวิตด้วยโรคไตวาย

ใน ค.ศ. 1919 ดร.ซุนยัตเซ็นขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำคนแรกของพรรคก๊กมินตั๋ง (國民黨 หรือพรรคจีนคณะชาติ) แต่หลังจากนั้นไม่นาน ในปี ค.ศ. 1925 ดร.ซุนยัตเซ็นก็ถึงแก่อสัญกรรมด้วยโรคมะเร็งตับ

พรรคคอมมิวนิสต์และพรรคก๊กมินตั๋ง

การปฏิวัติสังคมนิยมครั้งใหญ่ของสหภาพโซเวียตเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917 (Great October Socialist Revolution) ได้นำลัทธิมาร์กซ์-เลนินมาสู่ประเทศจีน กลุ่มปัญญาชนหัวก้าวหน้าของจีนซึ่งกำลังหาแนวทางช่วยเหลือประเทศ จึงได้ยึดถือหลักการมาร์กซิสต์ และยึดพรรคคอมมิวนิสต์รัสเซียเป็นแบบอย่างในการก่อตั้ง

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (共产党) ขึ้นในปี ค.ศ. 1921 ทฤษฎีและแก่นแท้ของคอมมิวนิสต์ในการตีความตามลัทธิมาร์กซ์ก็คือ การทำลายไม่ให้มีกรรมสิทธิ์เอกชนหลงเหลืออยู่ ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นของรัฐและเป็นของส่วนรวม

แม้พรรคคอมมิวนิสต์ และพรรคก๊กมินตั๋งจะมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันมาก แต่ก็ได้มีการพูดคุยความร่วมมือกันหลายครั้ง เพื่อร่วมกัน “ต่อต้านระบอบจักรพรรดิ ต่อต้านระบบศักดินา” (反帝反封建) และได้ร่วมมือกันอย่างเป็นทางการในช่วง ค.ศ. 1924-1927 (The State Council of the People's Republic of China's website, 2018)

ปี ค.ศ. 1925 หลังจาก ดร.ซุนยัตเซ็น ถึงแก่อสัญกรรม พรรคก๊กมินตั๋งเกิดความวุ่นวายและขัดแย้งภายใน รวมถึงปัจจัยภายนอกอื่นๆ เช่น การแทรกแซงทางการเมืองจากสหภาพโซเวียต ทำให้ระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์เกิดความบาดหมางกัน หลังจากเจียงไคเช็ค (蒋介石 หรือ 蒋中正) ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำพรรคก๊กมินตั๋งต่อจาก ดร.ซุนยัตเซ็น จึงได้สถาปนารัฐบาลจีนคณะชาติที่กรุงนานกิง และประกาศตัดความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1927-1936 จึงเป็นช่วงสงครามภายในประเทศจีนระหว่างพรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์

ปี ค.ศ. 1937 กองทัพญี่ปุ่นรุกรานจีนอย่างเต็มรูปแบบ เกิดการสังหารหมู่ที่กรุงนานกิง ทำให้ประชาชนเสียชีวิตมากถึง 300,000 คน พรรคก๊กมินตั๋งจึงร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์อีกครั้งเพื่อร่วมกันต่อสู้กับกองทัพญี่ปุ่น สงครามกับประเทศญี่ปุ่นยืดเยื้อไปจนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จีนเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อญี่ปุ่นยอมจำนนอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1945 จีนจึงอยู่ในฐานะประเทศผู้ชนะสงครามและกลายเป็นชาติมหาอำนาจมีส่วนร่วมในการก่อตั้งสหประชาชาติ (UN)

หลังจากสงครามกับญี่ปุ่นสงบลง พรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์ได้ทำสนธิสัญญาสงบศึกร่วมกัน แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งสองฝ่ายยังต้องการแย่ง

อำนาจทางการเมืองและทำให้เกิดการต่อสู้ต่อมา จนในที่สุดพรรคก๊กมินตั๋งภายใต้การนำของเจียงไคเช็คก็อพยพหนีไปยังเกาะไต้หวัน และประกาศตั้งรัฐบาลจีนคณะชาติหรือสาธารณรัฐจีนที่เกาะไต้หวันแทน

แนวคิดสังคมนิยมในประเทศจีน

เหมาเจ๋อตง (毛泽东) ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1943 ผู้ซึ่งมีประชาชน โดยเฉพาะชาวจีนจำนวนมาก ได้ประกาศสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนที่กรุงปักกิ่ง ในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 และยืนหยัดที่จะปฏิวัติประเทศจีนเพื่อให้พัฒนาไปในกรอบแนวคิดแบบสังคมนิยมคือ รัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตหรือเป็นผู้ประกอบการหลักทางเศรษฐกิจ โดยรัฐมีบทบาทในการสร้างหลักประกันให้แก่สังคมด้วย เป็นผู้จัดทำบริการสวัสดิการที่จำเป็นแก่ประชาชนโดยตรง มีระบบเศรษฐกิจที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือปัจจัยการผลิตเป็นของส่วนรวมหรือรัฐบาล เอกชนไม่มีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การปฏิวัติของประเทศจีนนั้น ต้องประสบกับอุปสรรค 3 กลุ่มคือ กลุ่มจักรพรรดินิยม กลุ่มชนชั้นนายทุน และกลุ่มชนชั้นศักดินาเจ้าที่ดิน ซึ่งหลังจากการปฏิวัติจีนประสบความสำเร็จ กลุ่มจักรพรรดินิยมก็ถูกขับไล่ออกนอกประเทศ เหลือเพียงกลุ่มชนชั้นนายทุนและชนชั้นศักดินาเจ้าที่ดิน เหมาเจ๋อตงได้เสนอแนวคิด “เดินสองก้าว” โดยก้าวแรกคือ นำเอาที่ดินของเจ้าที่ดินแบ่งให้ชาวนาผู้ไม่มีที่ดินทำกิน ในขั้นตอนนี้จะไม่มีการต่อต้านชนชั้นนายทุน และต้องสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทุนนิยม เพราะอย่างไร ทุนนิยมก็มีความก้าวหน้ากว่าสังคมนิยม (Zhang, 2015) และเมื่อเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาถึงระดับหนึ่งแล้ว จึงค่อยทำการปฏิวัติสังคมนิยมเพื่อแก้ไขปัญหาคอขวดความเหลื่อมล้ำ พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เริ่มขบวนการปฏิรูปที่ดินในช่วง ค.ศ. 1949-1953 และได้รับการตอบรับที่ดีจากกลุ่มชาวนา เพราะพวกเขามีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานอย่างเต็มที่ และทำให้เศรษฐกิจภาคการเกษตร

ของประเทศพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม เหมาเจอตงต้องการเร่งให้การปรับเปลี่ยนเข้าสู่สังคมนิยมเต็มรูปแบบเร็วขึ้น ทำให้ตั้งแต่ ค.ศ. 1953 เป็นต้นมา ประเทศจีนได้เข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนสู่สังคมนิยมอย่างเต็มตัว ในด้านเกษตรกรรม จีนก็สามารถบรรลุนโยบาย “ก้าวกระโดดครั้งยิ่งใหญ่” (大跃进) ได้ในระยะเวลาไม่กี่ปี และได้ปฏิรูปเข้าสู่เกษตรกรรมแบบสังคมนิยมอย่างสมบูรณ์ทั่วประเทศในปลาย ค.ศ. 1958 หลังจากจัดตั้งคอมมูนประชาชนเสร็จสมบูรณ์

บางคอมมูนประชาชนได้เริ่มให้บริการทุกอย่างโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ทั้งอาหาร การรักษาพยาบาล การศึกษา แต่หลังจากนั้นเพียงไม่นานก็เกิดหายนะอันนำไปสู่การอดอยากครั้งใหญ่ (三年困难时期) ในปี ค.ศ. 1959-1961 ทำให้ประชาชนอดตายมากกว่าสิบล้านคน ซึ่งสาเหตุของการอดอยากครั้งนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากอุทกภัยที่แม่น้ำฮวงโห (黄河) ประชาชนต้องการอพยพออกจากพื้นที่ แต่รัฐบาลในยุคนั้นเกรงจะเกิดความโกลาหลมากไปกว่าเดิมและสั่งให้เกษตรกรห้ามอพยพออกนอกพื้นที่ ประชาชนอดตายจากการขาดแคลนอาหารหรือการต่อสู้เพื่อแย่งแย่งอาหารเป็นจำนวนมาก ประการที่ 2 คือ การวางแผนนโยบายที่ผิดพลาด แบ่งกำลังประชาชนบางส่วนไปหลอมเหล็กเพื่อความต้องการในการพัฒนาอุตสาหกรรม แต่กลับส่งผลกระทบให้ประชาชนไม่ได้ปลูกข้าวให้เพียงพอในฤดูกาลที่เหมาะสม รัฐบาลจึงต้องจัดแบ่งอาหารโดยใช้บัตรปันส่วน และบัตรปันส่วนก็ถูกจัดแบ่งให้กับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ก่อนประชาชน ประการสุดท้ายคือ ความขัดแย้งกับรัสเซียทำให้เศรษฐกิจแย่ลงกว่าเดิม

แนวคิดสังคมนิยมแบบวิทยาศาสตร์

ในช่วงปี ค.ศ. 1960 เกิดกระแสการประกาศเอกราชของหลายประเทศทั่วโลก แนวคิดแบบสังคมนิยมได้ถูกเผยแพร่ไปยังประเทศเหล่านี้อย่างรวดเร็ว รัฐใหม่เหล่านี้

จึงประกาศใช้ระบบสังคมนิยมในรูปแบบต่างๆ ประเทศจีนต้องการแสดงว่า สังคมนิยมของตนมีความบริสุทธิ์และแตกต่างจากรัฐอื่นๆ จึงเรียกสังคมนิยมในแบบของตนว่า “สังคมนิยมแบบวิทยาศาสตร์” (科学社会主义)

ลักษณะพิเศษของสังคมนิยมแบบวิทยาศาสตร์สามารถอธิบายได้ ดังนี้ 1) รัฐเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ 2) ส่วนรวมเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ กล่าวคือ ทรัพย์สิน ที่ดิน ทรัพยากรทั้งหมดล้วนเป็นของรัฐหรือของส่วนรวม บุคคลไม่มีเอกสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ 3) รัฐดำเนินการจัดสรรและแจกจ่ายผลผลิตให้กับประชาชนตามแรงที่ลง ซึ่งก็คือตามชั่วโมงทำงานจริง และคัดค้านการใช้วัตถุเป็นเครื่องล่อใจ 4) เน้นการพึ่งพาตนเอง ปฏิเสธความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งหมายรวมถึงการชักจูงให้ต่างประเทศเข้ามาลงทุน การขอคำแนะนำหรือใช้เทคโนโลยีจากต่างประเทศ รวมถึงการขยายตลาดไปยังต่างประเทศด้วย ประการสุดท้ายนี้จึงถือได้ว่าเป็นนโยบายปิดประเทศ (独立自主外交政策) นั่นเอง

การปฏิวัติวัฒนธรรม

นอกจากการควบคุมทางเศรษฐกิจแล้ว รัฐยังควบคุมการศึกษาและความคิดความเชื่อของประชาชนอีกด้วย โดยการปฏิวัติวัฒนธรรม (文化大革命) ที่ดำเนินการโดยแก๊งสี่คน ในปี ค.ศ. 1966-1976 หนึ่งในแกนนำคือ เจียงชิง (江青) ซึ่งเป็นภรรยาของเหมาเจอตง การปฏิวัติวัฒนธรรมนี้ส่งผลกระทบต่อความมีวัฒนธรรมและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชาวจีนเป็นอย่างมาก เนื่องจากพรรคคอมมิวนิสต์ในยุคนั้นต้องการทำลายวัฒนธรรมทุกอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบศักดินา จึงได้สั่งทำลายโบราณสถาน โบราณวัตถุ เสาโรงเรียน ตำราเรียน ศาสนสถานต่างๆ เยาวชนยุคนั้นไม่ได้รับการศึกษา แต่จะต้องไปเข้าร่วมขบวนการพิทักษ์แดง (Red Guard หรือ 红卫兵) เพื่อช่วยกำจัดความเชื่อดั้งเดิมและแจ้งต่อรัฐบาลหากมีผู้ไม่ให้ความร่วมมือ

การล่มสลายของแนวคิดสังคมนิยมแบบวิทยาศาสตร์ในจีน

ในช่วงปลายปี ค.ศ. 1970 สังคมนิยมในรูปแบบนี้ทำให้เศรษฐกิจจีนใกล้จะล่มสลาย ด้วยสาเหตุ 1) ประชาชนหมดความสนใจและความกระตือรือร้นในการผลิตเนื่องจากคิดว่าผลิตเพื่อเป็นของส่วนรวม มิใช่เป็นของตนเอง 2) ระบบเศรษฐกิจส่วนกลางที่รัฐเป็นผู้วางแผนมิได้สะท้อนความต้องการของตลาดจริง เป็นเหตุให้สินค้าบางอย่างเหลือค้างเป็นจำนวนมาก แต่สินค้าบางอย่างก็

ขาดแคลนอย่างรุนแรง จนต้องกำหนดโควตาเพื่อจัดสรรปันส่วน 3) การแบ่งรายได้ตามชั่วโมงการทำงานและอายุงาน โดยไม่คำนึงถึงความขยัน ประสิทธิภาพ และคุณภาพ ประชาชนจึงเพียงแต่ทำงานโดยไม่จำเป็นต้องทุ่มเทกับหน้าที่ ประสิทธิภาพในการผลิตจึงลดลงอย่างรวดเร็ว 4) การปฏิเสธเงินลงทุนจากต่างชาติ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและประสบการณ์ของต่างชาติ จึงเป็นการจำกัดการพัฒนาตนเองในทุกด้าน เศรษฐกิจตกต่ำและหนี้ไม่พ้นความล้มเหลวในที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐประชาชนจีน

ลำดับที่	ประธานาธิบดี	ช่วงเวลาที่มีชีวิต	ช่วงเวลาดำรงตำแหน่ง	นายกรัฐมนตรี
1	เหมาเจ๋อตง 毛泽东	1893-1976	1949-1959	โจวเอินไหล 周恩来
2	หลิวเส้าฉี 刘少奇	1898-1969	1959-1968	
รักษาการณ	ซ่งชิงหลิงและต่งปี้วู่ 宋庆龄、董必武	1893-1981	1968-1972	
รักษาการณ	ต่งปี้วู่ 董必武	1893-1975	1972-1975	
รักษาการณ	จูเต๋อ 朱德	1886-1976	1975-1976	โจวเอินไหลและฮว่ากว๋อเฟิง 周恩来、华国锋
รักษาการณ	ซ่งชิงหลิง 宋庆龄	1893-1981	1976-1978	ฮว่ากว๋อเฟิง 华国锋
รักษาการณ	เย่เจี้ยนอิง 叶剑英	1897-1986	1978-1983	ฮว่ากว๋อเฟิงและจ้าวจื่อหยาง 华国锋、赵紫阳
3	หลี่เซียนเนียน 李先念	1909-1992	1983-1988	จ้าวจื่อหยาง 赵紫阳
4	หยางชางคุน 杨尚昆	1907-1998	1988-1993	จ้าวจื่อหยางและหลี่เผิง 赵紫阳、李鹏

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐประชาชนจีน (ต่อ)

ลำดับที่	ประธานาธิบดี	ช่วงเวลา ที่มีชีวิต	ช่วงเวลา ดำรงตำแหน่ง	นายกรัฐมนตรี
5	เจียงเจ๋อหมิน 江泽民	1926-ปัจจุบัน	1993-2003	หลี่เผิงและจูหรงจี 李鹏、朱镕基
6	หูจิ่นเทา 胡锦涛	1942-ปัจจุบัน	2003-2013	เวินเจียเป่า 温家宝
7	สีจิ้นผิง 习近平	1953-ปัจจุบัน	2013-ปัจจุบัน	หลี่เค่อเฉียง 李克强

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อประธาน/เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ (ผู้ดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดของพรรค)

ลำดับที่	ผู้นำสูงสุดของพรรคคอมมิวนิสต์	ช่วงเวลาที่มีชีวิต	ช่วงเวลาดำรงตำแหน่ง
1	เหมาเจ๋อตง 毛泽东	1893-1976	1945-1976
2	ฮว๋ากว๋อเฟิง 华国锋	1921-2008	1976-1981
3	หูเหยาปาง 胡耀邦	1915-1989	1981-1987
4	เจ้าจื่อหยาง 赵紫阳	1919-2005	1987-1989
5	เจียงเจ๋อหมิน 江泽民	1926-ปัจจุบัน	1989-2002
6	หูจิ่นเทา 胡锦涛	1942-ปัจจุบัน	2002-2012
7	สีจิ้นผิง 习近平	1953-ปัจจุบัน	2013-ปัจจุบัน

ยุคผู้นำกระบอบ : เต็งเสี่ยวผิง

หลังจากเหมาเจ๋อตงเสียชีวิตในวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 1976 ก็ได้ปรากฏบุคคลผู้หนึ่ง ผู้ซึ่งไม่ได้ดำรงตำแหน่ง ผู้นำระดับสูงสุดของประเทศ แต่กลับมีอำนาจเหนือกว่า ผู้นำสูงสุดในสมัยนั้น บุคคลผู้นั้นคือ เต็งเสี่ยวผิง (邓小平)

แท้จริงแล้ว เต็งเสี่ยวผิงเป็นประธานกรรมการบริหาร การทหารส่วนกลาง แต่กลับเป็นผู้ที่ตระหนักถึงข้อบกพร่อง ของระบบสังคมนิยมแบบเหมาเจ๋อตง และกล้าที่จะแก้ไข ข้อบกพร่องนั้น ด้วยการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เต็งเสี่ยวผิง กล่าวไว้ว่า “ความยากจนไม่ใช่สังคมนิยม” และ “การพัฒนา ต่างหากเป็นหลักการที่ถูกต้อง” เขาเห็นว่า ประเทศจีน ยังอยู่ในช่วงต้นของสังคมนิยม ภาคการผลิตยังล้าหลัง เศรษฐกิจการผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยนยังไม่พัฒนา จึงต้อง ทำการปฏิรูปเพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิตและพัฒนา เศรษฐกิจ

ในปี ค.ศ. 1978 เต็งเสี่ยวผิงเสนอนโยบายปฏิรูป และเปิดประเทศ (改革开放) และต่อมาได้เสนอให้สร้าง “สังคมนิยมแบบมีอัตลักษณ์ของจีน” ซึ่งสามารถสรุป ลักษณะพิเศษได้ ดังนี้ 1) ปฏิเสธการใช้ระบบกรรมสิทธิ์ รวมเพียงระบบเดียวคือ ยังยึดถือกรรมสิทธิ์ส่วนร่วมเป็น แนวทางหลัก แต่อนุญาตให้เอกชน บัณฑิตบุคคล หรือ แม้แต่ต่างชาติเข้ามามีกรรมสิทธิ์ด้วยได้ในกิจการที่รัฐ อนุญาต 2) เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจที่วางแผนโดยส่วนกลาง ไปเป็นระบบเศรษฐกิจตลาด ตลาดเป็นตัวกำหนดสำคัญ ในการจัดสรรทรัพยากร กระบวนการผลิต และการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ 3) จัดสรรรายได้ตามปริมาณและประสิทธิภาพ ของแรงงาน สนับสนุนให้ใช้รางวัลหรือโบนัสเพื่อกระตุ้น การทำงาน 4) เปิดกว้างต่อต่างชาติมากขึ้น ส่งเสริมให้ ดึงเงินทุนจากต่างประเทศมาลงทุนในจีน นอกจากนั้น รัฐยังส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีและ ประสบการณ์จากต่างชาติ ขยายการค้าและความร่วมมือ ระหว่างประเทศ และสนับสนุนให้กิจการในประเทศออกไป เปิดตลาดที่ต่างประเทศ (走出去战略)

จากการใช้อำนาจอย่างไม่ถูกต้องของเหมาเจ๋อตง ในยุคปฏิวัติวัฒนธรรม กลุ่มยุวชนแดง (Red Guard)

เผาทำลายโบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยอ้างว่าเป็น ชากเดนของความเป็นศักดินา แม้จะผิดกฎหมาย แต่ทุกคน ยอมรับว่าไม่เป็นไร เพราะมีอำนาจของเหมาเจ๋อตง นอกระบบสนับสนุน ซึ่งในภายหลังมีความเห็นชอบคุณ ที่เจียงไคเช็คนำเอาสมบัติมีค่าของจีนอพยพไปยังเกาะ ไต้หวัน ทำให้ยังไม่ถูกทำลายจนหมดสิ้น หรือแม้การใช้ อำนาจของเต็งเสี่ยวผิง แม้เต็งเสี่ยวผิงไม่ใช่ผู้นำสูงสุด ของประเทศ แต่ในวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1978 เต็งเสี่ยวผิงเสนอให้ปฏิรูปและดำเนินนโยบายเปิดประเทศ ทุกคนเชื่อฟังและทำตาม ต่อมาปี ค.ศ. 1991 ขณะที่ เต็งเสี่ยวผิงอายุ 80 ปี ได้ออกไปเยี่ยมเมืองต่างๆ ในช่วง เทศกาลตรุษจีน และชี้แนะผู้นำในแต่ละเมือง แล้วทุกคน ก็นำไปปฏิบัติตามเสมือนเป็นราชโองการจากฮ่องเต้ เต็งเสี่ยวผิงเคยกล่าวไว้ว่า ให้จีนศึกษานโยบายจาก ประเทศที่พัฒนาแล้ว หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่เอามาเป็น ข้ออ้างไปดู่งานต่างประเทศ โดยที่ภาครัฐไม่สามารถทำ อะไรได้เพราะเป็นคำกล่าวจากเต็งเสี่ยวผิง ซึ่งความเก่ง ของเต็งเสี่ยวผิงสะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอของผู้นำ ในระบบของยุคนั้นว่า ไร้อำนาจ

เจียงเจ๋อหมิงและหูจิ่นเทา

ในยุคของประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิง มีการออกกฎ รัฐธรรมนูญว่า ผู้นำระดับสูงของจีน สามารถดำรงตำแหน่ง ได้วาระละ 5 ปี และดำรงตำแหน่งได้ไม่เกิน 2 วาระ เพื่อป้องกันประวัติศาสตร์ซ้ำรอยกับยุคเหมาเจ๋อตง และเพื่อให้มีการเตรียมการวางแผนผู้นำรุ่นใหม่ได้ทุกๆ สิบปี นอกจากนั้นตั้งแต่ยุคของเจียงเจ๋อหมิง หูจิ่นเทา และสีจิ้นผิง ผู้นำสูงสุดคนปัจจุบัน ตำแหน่งประธานาธิบดี และตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จะเป็นบุคคล เดียวกัน และรวบรวมถึงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร การทหารส่วนกลาง ซึ่งเป็นตำแหน่งที่เต็งเสี่ยวผิงเคย ดำรงด้วย เพื่อป้องกันการแทรกแซงทางการเมืองจาก ผู้นำกองทัพ

ในสมัยของประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิง มีผลงาน ที่โดดเด่นคือ นโยบายปกครองประเทศแบบสังคมนิยม

แต่มีระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นแบบตลาดเสรี (社会主义市场经济) และทฤษฎีสามตัวแทน (三个代表) อันหมายความว่าพรรคคอมมิวนิสต์จะเป็นตัวแทนความก้าวหน้าทางการผลิต เป็นตัวแทนความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม และเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของประชาชน หลังจากประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมินหมดวาระ และประธานาธิบดีหูจิ่นเทาได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งสืบต่อ ได้ปรากฏผลงานที่โดดเด่นคือ สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนในเขตปกครองตนเองทิเบต (西藏自治区) ได้สำเร็จ และได้นำมาเป็นโมเดลพัฒนาเขตปกครองตนเองมองโกเลียใน (内蒙古自治区) และเขตปกครองตนเองซินเจียง (新疆维吾尔自治区) นอกจากนี้ยังมีการยกเลิกภาษีการเกษตรทั้งหมด ในปี ค.ศ. 2006 และสามารถนำเกาะหวางเหียน (黄岩岛) กลับมาอยู่ใต้การปกครองของจีนได้ หลังจากมีข้อพิพาทเรื่องอาณาเขตกับฟิลิปปินส์และสหรัฐอเมริกามานาน

ผลงานโดดเด่นของสีจิ้นผิง

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 ประธานาธิบดีสีจิ้นผิงขึ้นดำรงตำแหน่ง ได้ปรากฏผลงานที่โดดเด่นมากหลายโครงการ เช่น 1) แนวคิดความฝันของประเทศจีน (中国梦) คือ ในปี ค.ศ. 2020 จีนจะเป็นสังคมแบบกินดีอยู่ดี (小康) จำนวนคนจนในประเทศจะลดลงเหลือเพียง 1% เท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันคนจนในประเทศจีนมีจำนวน 4% จากในอดีตที่มีมากกว่า 10% ของจำนวนประชากรทั้งหมด 2) โครงการเส้นทางสายไหมในศตวรรษที่ 21 หรือ One Belt One Road ทั้งในประเทศและต่างประเทศให้การตอบรับและดำเนินการอย่างจริงจัง ในปี ค.ศ. 2017 มีความร่วมมือกับต่างชาติดีกว่า 61 ประเทศ และมีเงินหมุนเวียนแล้วไม่ต่ำกว่า 70,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ 3) การปราบปรามทุจริตอย่างจริงจัง พนักงานรัฐเดินทางออกนอกประเทศไปทวีปเอเชียได้ไม่เกิน 5 วัน ไปทวีปยุโรปไม่เกิน 7 วัน หน่วยงานรัฐห้ามจัดเลี้ยงฟุ่มเฟือย จนส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารและโรงแรมซบเซาลง 50% 4) ในปี ค.ศ. 2049 ซึ่งเป็นปีครบรอบ 100 ปีของการ

สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน สีจิ้นผิงประกาศว่า จีนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งในปัจจุบันก็เป็นประเทศทันสมัยมากในระดับหนึ่ง จีนจะเป็นสังคมไร้เงินสดอย่างเต็มรูปแบบ มีรถไฟความเร็วสูง 1,000 กิโลเมตรต่อชั่วโมง และมีตัวอย่างในการพัฒนาประเทศคือประเทศสิงคโปร์ แม้ว่าจะมีพรรคการเมือง มีการเลือกตั้ง แต่ก็ยังเป็นเผด็จการ สิงคโปร์เป็นประเทศที่สะอาดมาก จีนต้องการสร้างพลังงานสะอาดและดำเนินรอยตามสิงคโปร์ และยังประกาศต่อต้านลัทธิกีดกันทางการค้า ซึ่งขัดกับประธานาธิบดีทรัมป์แห่งสหรัฐอเมริกาที่ออกนโยบายกีดกันทางการค้า นอกจากนั้นคนจีนจะไม่ต้องกังวลกับปัญหาทางการเมือง เช่น กรณีสิทธิของเกาะเตี้ยยวี่ (钓鱼岛) และเกาะไต้หวัน (台湾岛) 5) เร่งการพัฒนานวัตกรรมภายใต้แผน “Made in China 2025” นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 จีนมีแผนการที่จะยกระดับภาคอุตสาหกรรมของประเทศทั้งหมดให้เป็นอุตสาหกรรมไฮเทค โดยให้การสนับสนุนด้านนโยบายและการเงิน การออกกฎหมายคุ้มครอง การจัดตั้งสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการอัดฉีดเงินเพื่อการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จของแผน Made in China 2025 ทำให้จีนมีผลงานด้านเทคโนโลยีมากมาย อาทิ ห้องทดลองอวกาศเทียนกง ยานดำน้ำสำรวจทะเลลึกพร้อมมนุษย์เจียวหลง กล้องโทรทรรศน์วิทยุพาสต์ขนาดใหญ่ที่สุดในโลก และการผลิตเครื่องบินขนาดใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้จีนยังได้สร้างบริษัทเทคโนโลยียักษ์ใหญ่ระดับโลกอย่าง Baidu, Alibaba และ Tencent ซึ่งเทียบได้กับ Google, eBay และ Facebook ของสหรัฐอเมริกา ในขณะเดียวกันบริษัทจีนเหล่านี้ก็รับนโยบายจากรัฐบาลให้ร่วมกันทำวิจัยด้านอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีแห่งอนาคต ทั้งนี้ การเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมของโลกก็เป็นอีกหนึ่งเป้าหมายของจีนภายในปี ค.ศ. 2050 อีกด้วย และประการสุดท้าย นอกจากการส่งเสริมสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและเศรษฐกิจแล้ว สีจิ้นผิงยังประกาศในปี ค.ศ. 2013 ว่า จะฟื้นฟูค่านิยม คุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรมดั้งเดิม

ของจีน ยกตัวอย่างเช่น ความรักชาติ ความกตัญญูรู้คุณ ความซื่อสัตย์ การอุทิศตนเพื่อส่วนรวม การรู้จักเกียรติยศ และอัปยศ เป็นต้น เพื่อกระตุ้นจิตวิญญาณของชาวจีนที่เคยสูญหายไปในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม

การดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดตลอดชีพ

จากความสำเร็จในการบริหารงานที่โดดเด่นมากของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง การปราบปรามทุจริตอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ รวมถึงความนิยมจากประชาชนในการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 19 ในปี ค.ศ. 2017 จึงมีการประกาศให้สีจิ้นผิงสามารถดำรงตำแหน่งผู้นำสูงสุดของจีนได้ตลอดชีพ (终身制) เพื่อการบริหารงานที่ต่อเนื่องและมุ่งสู่อำนาจอธิปไตยอย่างสมบูรณ์

แม้พรรคคอมมิวนิสต์จะยกย่องเชิดชูประธานาธิบดีสีจิ้นผิงจนทำให้มีภาพลักษณ์สูงส่งใกล้เคียงกับอดีตประธานาธิบดีเหมาเจ๋อตง แต่ทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์และความกังวลต่างๆ ตามมา เช่น 1) การเตรียมตัวผู้สืบทอดทางการเมืองหลังจากสีจิ้นผิงจะสามารถทำได้เมื่อไหร่และมีเวลาเพียงพอหรือไม่ 2) การช่วงชิงอำนาจหากไม่มีการวางตัวผู้สืบทอดทางการเมืองได้อย่างเหมาะสมลงตัว อาจทำให้เกิดเหตุการณ์นองเลือดเพื่อช่วงชิงอำนาจในอนาคต 3) จะมีหลักประกันใดรับรองว่าสีจิ้นผิงจะใช้อำนาจในทางที่ถูกตลอดไป 4) ภาพลักษณ์ของผู้นำจีนที่ใกล้เคียงกับความเป็นจักรพรรดินิกายขึ้นไปที่ทุกที่และการสุดท้าย การหาพวกพ้อง จากการประชุมสมัชชาใหญ่ครั้งล่าสุด ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง 7 คน ที่ถูกปรับตำแหน่งทางการเมือง ล้วนแต่มีประวัติเคยทำงานกับสีจิ้นผิง

บทสรุป

ในช่วง 200 ปีมานี้ ประเทศจีนเกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองปกครองเป็นอย่างมาก ตั้งแต่เกิดความล่มสลายของระบอบราชานิยม การพัฒนาตนเองไปในแนวของประชาธิปไตย เกิดสงครามทั้งภายในและภายนอก

จนกระทั่งปฏิวัติสู่ระบบการปกครองแบบสังคมนิยม แม้จะวางแผนผิดพลาดจนทำให้เศรษฐกิจจีนตกต่ำถึงขีดสุด แต่ก็ได้มีการเรียนรู้และปรับปรุงยุคจนกลายมาสู่ระบบการปกครองแบบสังคมนิยม แต่มีระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี หรือที่เรียกกันว่า สังคมนิยมแบบมีอัตลักษณ์ของจีน

ประวัติศาสตร์ของประเทศจีนในยุคร่วมสมัยเปรียบเทียบกับเกอหม่า 2 อัน (U) ได้แก่

เกอหม่าอันที่ 1 หมายถึง ช่วง ค.ศ. 1800-1900-2000 โดยในปี ค.ศ. 1800 คือ สมัยราชวงศ์ชิง โดยในยุคนั้นประเทศจีนมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก มี GDP คิดเป็น 38% ของโลก สูงเป็นอันดับหนึ่งของโลก สินค้าของจีน เช่น ไบชา เครื่องเคลือบกระเบื้อง ผ้าไหม เป็นที่ต้องการของชาติตะวันตกและสามารถสร้างรายได้เป็นจำนวนมากให้กับประเทศจีน ต่อมาในปี ค.ศ. 1900 จีนพ่ายแพ้การต่อสู้จากกองทัพพันธมิตรแปดชาติ ได้แก่ รัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกา ญี่ปุ่น เยอรมัน อิตาลี ออสเตรเลีย-ฮังการี ทำให้จีนต้องเสียค่าปฏิกรรมสงครามเป็นจำนวนมากถึงสี่ล้านชั่ง และในปี ค.ศ. 2000 จีนได้กลับมาเป็นประเทศผู้ยิ่งใหญ่อีกครั้ง ได้จัดงานระดับโลก เช่น กีฬาโอลิมปิกและงาน Expo

ในศตวรรษที่ 20 หรือช่วงหนึ่งร้อยปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า ทุกประเทศมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย รวมทั้งประเทศจีนที่สามารถพัฒนาตัวเองจากประเทศยากจนให้ขึ้นมาเป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่อันดับสองของโลกได้ ซึ่งประเทศจีนได้มีคำกล่าวซึ่งโด่งดังในช่วงปี ค.ศ. 2000 ว่า 给中国一个机会, 还世界一个惊喜 หรือให้ออกาสประเทศจีนหนึ่งครั้ง จีนจะคืนความตกตะลึงให้แก่โลก หรือในช่วงปี ค.ศ. 2008 หรือช่วงกีฬาโอลิมปิก ก็มีคำกล่าวที่ว่า 世界给我十六天, 我还世界五千年 หรือโลกใช้เวลาเราสิบหกวัน เราจะคืนให้โลกห้าพันปี

เกอหม่าอันที่ 2 หมายถึง ช่วง ค.ศ. 1949-1979-2009 ในปี ค.ศ. 1949 จีนมีการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในเรื่องการเมือง เนื่องจากได้มีการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้น ต่อมาในปี ค.ศ. 1979 จีนมีการเปลี่ยนแปลงในด้าน

เศรษฐกิจ เนื่องจากในยุคนั้นเศรษฐกิจของจีนตกต่ำมาก ตั้งเสียวมึงได้ออกมาประกาศนโยบายเปิดประเทศ และทำให้เศรษฐกิจของจีนดีขึ้น ในปี ค.ศ. 2009 จีนมีการเมืองและเศรษฐกิจที่มั่นคงจึงได้เริ่มนโยบายด้านวัฒนธรรม เพื่อรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ดีของจีนและปลูกฝังให้ประชาชนมีคุณธรรมและจิตใจดี

หลังจากประธานาธิบดีสีจิ้นผิงสามารถดำรงตำแหน่ง

ผู้นำสูงสุดของจีนได้ตลอดชีพแล้ว ในฐานะประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากเราจะคอยสังเกตว่า สีจิ้นผิงจะสามารถดำเนินนโยบายต่างๆ ไปได้ตามที่วางแผนหรือไม่ และจะพัฒนาประเทศจีนไปได้ไกลเพียงไร เราก็ควรจะเรียนรู้ประสบการณ์การพัฒนาทางการปกครองของประเทศจีน เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้กับประเทศไทยของเราด้วย

References

- Chaitongpan, P. (2015). *History of the Great Communist War*. Bangkok: Siam Archives. [in Thai]
- Mahatanobon, V. (2018). *China's national development path From Mao Zedong to Xi Jinping*. Bangkok: Siam-Chinese Hermitage. [in Thai]
- Mahatanobon, V., Srisaengnam, P., Tangnirandom, A. (2017). *One belt one road 21st century Silk Road, Crisis or opportunity*. Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Pannak, O., Inkkanak, M., Juengsawaengsatitporn, P. & Teekakul, S. (1999). *Eastern Civilization*. Bangkok: Ramkhamhaeng Publisher. [in Thai]
- Silapawattanatham Magazine. (2018). *The Qing Dynasty Emperor consumes only 2 spoons per dish, Food budget per day, raising people for 40 years*. Retrieved November 10, 2018, from https://www.silpa-mag.com/club/article_22877 [in Thai]
- Suteerachard, J. (2017). *Xi Jinping continues the Chinese dream to step into the "new era" to become the most influential leader*. Retrieved November 10, 2018, from <https://www.sceic.com/th/detail/product/4112> [in Thai]
- Thailand Business Information Center in China, Royal Thai Embassy Beijing. (2018). *Things to know about China*. Retrieved August 8, 2018, from <https://www.thaibizchina.com/trade-investment-china/trade> [in Thai]
- The State Council of the People's Republic of China's website. (2018). *The First domestic revolutionary war*. Retrieved August 8, 2018, from http://www.gov.cn/guoqing/2005-06/24/content_2620111.htm [in Chinese]
- Xi, J. (2016). *Xi Jinping's Country Management Strategy*. Bangkok: Matichon Publisher. [in Thai]
- Xiao, D. (2015). *The heart of traditional Chinese cultural values*. Confucius Institute, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Zhang, X. (2015). *Socialism with Chinese identity. Chinese study booklet, China Research Center, Pridi Banomyong International College, Thammasat University, 8, 1-10*. [in Thai]

Name and Surname: Kamonchanok Tosanguan

Highest Education: Master degree of Teaching Chinese to Speakers of other Languages, Peking University, Beijing, the People's Republic of China

University or Agency: Panyapiwat Institute of Management

Field of Expertise: Chinese Language and Culture Teaching, Chinese Studies

Address: 85/1 Moo 2, Chaengwattana Rd., Bang Talad, Pakkred, Nonthaburi 11120

